

УДК 658.014.2:502; 342.951; 174.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.76>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗВІТНОСТІ ІЗ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Токунова А.В.,*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник**Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України»*

ORCID: 0000-0002-5870-2473

Рошканюк В.М.,*кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри господарського права юридичного факультету
Ужгородського національного університету*

ORCID: 0000-0002-3083-5231

Бай О.С.,*аспірант Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля*

ORCID: 0009-0001-1952-1733

Токунова А.В., Рошканюк В.М., Бай О.С. Окремі аспекти реалізації Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку.

Вказується, враховуючи поточний курс нашої держави на вступ до Європейського Союзу, Україна докладає суттєвих зусиль до оновлення власної правової системи щодо сучасних практик фінансового та нефінансового розкриття інформації.

Отже, статтю присвячено вивченню наявної практики реалізації Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку та її Операційного плану у 2024-2026 роках та виявленню потенційного впливу на подальше формування національного законодавства. Актуальність теми обумовлена швидким просуванням законотворчих процесів. У статті проаналізовано Директиви (ЄС) 2022/2464 щодо корпоративної звітності із сталого розвитку та Директиви 2013/34/ЄС про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств у розрізі їх ролі та значущості у питанні відображення правових підходів до регулювання сфери звітування зі сталого розвитку. Також, увагу було приділено відображенню аспектів поваги бізнесу до прав людини у цих документах. Визначено, що обидва акта законодавства ЄС містять значний обсяг концептуальної інформації, тож вони мають рівнозначно використовуватись при підготовці законодавчих пропозицій. У цьому контексті актуальними були б завчасна підготовка та розповсюдження якісних перекладів відповідних актів законодавства ЄС серед широкого кола заінтересованих осіб. Проте Операційний план реалізації Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку не передбачає здійснення перекладу Директиви 2013/34/ЄС. Вбачається, що відсутність цього матеріалу може викликати складнощі у подальшому законотворчому процесі. У зв'язку з цим, Міністерству фінансів України запропоновано рекомендації стосовно заходів із забезпечення підготовки перекладів відповідно до діючого законодавства та адміністративних процедур. Також, після виконання цих перекладів, запропоновано переглянути зміст поточної законодавчої ініціативи, проєкту Закону України № 13598, та, за потреби, зробити корегування для кращого відображення підходу ЄС до питань звітування зі сталого розвитку.

Ключові слова: гармонізація національного законодавства з правом ЄС; звітування зі сталого розвитку; відповідальне ведення бізнесу; повага бізнесу до прав людини; Директива (ЄС) 2022/2464; Директива 2013/34/ЄС; затверджений переклад акта *acquis* ЄС.

Tokunova A.V., Roshkanyuk V.M., Bai O.S. Certain aspects of realization of the Strategy for implementation of sustainability reporting by enterprises.

It is indicated that, taking into account the current course of our country towards joining the European Union, Ukraine is making significant efforts to update its own legal system regarding modern practices of financial and non-financial information disclosure.

The article focuses on examining the current practical implementation of the Strategy for the Introduction of Sustainability Reporting by Enterprises and its Operational Plan for 2024-2026, as well as identifying the potential impact on the further formation of national legislation. The rapid advancement of legislative processes determines the relevance of the topic. The article analyzes Directive (EU) 2022/2464 as regards corporate sustainability reporting and Directive 2013/34/EU on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings in terms of their role and significance in the issue of reflecting legal approaches to regulating the field of sustainability reporting. Additionally, attention was paid to incorporating aspects of business respect for human rights into these documents. It was determined that these EU legal acts contain a significant amount of conceptual information, so they should be considered equally in the preparation of legislative proposals. In this context, the timely preparation and distribution of high-quality translations of relevant EU legal acts to a wide range of stakeholders would be beneficial. However, the Operational Plan for implementing the Strategy for the Introduction of Sustainability Reporting by Enterprises does not outline actions for translating Directive 2013/34/EU. It is seen that the absence of this material may cause difficulties in the further legislative process. In this regard, the Ministry of Finance of Ukraine was offered recommendations on measures to ensure the preparation of appropriate translations in accordance with current legislation and administrative procedures. Additionally, after these translations are completed, it is proposed to review the content of the current legislative initiative, Draft Law of Ukraine No. 13598, and, if necessary, make adjustments to better reflect the EU's approach to sustainability reporting.

Key words: harmonization of national legislation with EU law; sustainability reporting; responsible business conduct; business respect for human rights; Directive (EU) 2022/2464; Directive 2013/34/EU; approved translation of the EU *acquis* act.

Постановка проблеми. Сучасні світові тенденції забезпечення більшої прозорості бізнесу щодо впливу господарської діяльності на людей та оточуюче середовище призводять до появи різноманітних засобів та інструментів, які, зокрема, спрямовуються на розкриття інформації та звітування зі сталого розвитку. На сьогоднішній день існують моделі, як добровільного подання звітності, так і приклади зобов'язуючого нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Враховуючи поточний курс нашої держави на вступ до Європейського Союзу, Україна докладає суттєвих зусиль до оновлення власної правової системи щодо сучасних практик фінансового та нефінансового розкриття інформації. Очікується, що це суттєво сприятиме українському бізнесу у питанні розбудови економічних зв'язків, розширенні співпраці з європейськими та іншими закордонними компаніями, залученні іноземних інвесторів, оскільки вони будуть керуватись загальнозрозумілим підходом та єдиними правилами у питанні підготовки та подання корпоративною звітності із сталого розвитку.

Наприкінці 2024 року було прийнято Стратегію запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку [1], яка покликана визначати напрями формування та реалізації державної політики у сфері звітування із сталого розвитку підприємств на основі єдиних методологічних засад, прийнятих у державах - членах ЄС. У серпні цього року було зареєстровано проєкт Закону України № 13598 «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо запровадження звітності із сталого розвитку» [2].

При цьому першочерговий фокус зроблено на Директиві (ЄС) 2022/2464 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року щодо корпоративної звітності із сталого розвитку [3] (далі – Директива (ЄС) 2022/2464), також широко відомої як CSRD, та Делегованому Регламенті Європейської Комісії (ЄС) 2023/2772 щодо стандартів звітності із сталого розвитку [4] (далі – делегований Регламент (ЄС) 2023/2772), додатки до якого містять детальні Європейські стандарти звітності із сталого розвитку (далі – ESRS), прийняття яких здійснило визначний вплив на просування моделі саме обов'язкового звітування.

Стратегія передбачає поетапне впровадження принципів CSRD та ESRS у внутрішню систему регулювання бухгалтерського обліку та звітності. Перший етап, запланований до 2026 року, включає розроблення необхідної нормативно-правової бази, а також започаткування практики складання, подання та оприлюднення звітів зі сталого розвитку великими підприємствами. Другий етап, який має охопити період 2026–2030 років, передбачає масштабне розгортання вимог ESRS у корпоративному секторі та поступове впровадження обов'язкового аудиту нефінансових звітів. [5, с. 29]

Зазначені стратегічні процеси та наявність законодавчих ініціатив визначають потребу в аналізі практичних кроків їх розробки та реалізації в Україні. Враховуючи прийняття вже існуючої в Європейському Союзі законодавчо врегульованої моделі звітування зі сталого розвитку в якості

підґрунтя для розбудови вітчизняної правової системи, поряд із вивченням її концептуальних аспектів, актуальним є дослідження наявного досвіду планування та впровадження цих ініціатив.

Стан опрацювання проблематики. Звітність, як спосіб донесення інформації до зацікавлених сторін, завжди була предметом особливої уваги науковців і практиків [6, с. 295]. Зазначене досить влучно відображає стан наукових розробок за напрямом звітування підприємств зі сталого розвитку. Значну увагу цим питанням приділяють, як закордонні вчені (наприклад, B. Dorić, M. Kagıtcı, M.-D. Mangiuc, I. Martinčević, T. Pantazi, D. Primorac, R. Sharma та інші), так і українські дослідники та дослідниці (зокрема, Безверхий К., Ганусич В., Король С., Курбет М., Семенова С., Уманців Г., Шімон В. та інші). Слід зазначити, що наявні наукові дослідження досить змістовно розкривають правові, економічні та адміністративні характеристики звітування зі сталого розвитку, а також вивчають переваги та проблеми для його запровадження, як в ЄС так і в Україні. Проте, менше уваги приділяється аспекту практичної реалізації стратегічних спрямувань на операційному рівні.

Метою цієї статті є дослідження наявної практики реалізації Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку, виявлення потенційного впливу на подальше формування національного законодавства та підготовка рекомендацій для покращення цих процесів.

Виклад основного матеріалу. Стратегія запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку [1] передбачає планування та проведення визначної правотворчої роботи та ініціює суттєве оновлення правової системи України, яке має відбутись у достатньо короткі строки.

У межах вже проведених досліджень, вітчизняні науковці узагальнюють основні заходи Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку [1], зокрема, за напрямом нормативно-правового забезпечення, виокремлюючи гармонізацію законодавства України з вимогами ЄС у сфері корпоративної звітності (імплементация Директиви (ЄС) 2022/2464); розробку і прийняття законодавчих актів, що зобов'язують підприємства складати та оприлюднювати нефінансову звітність за стандартами ESRS; внесення змін до законів про бухгалтерський облік та аудит для запровадження перевірки звітів сталого розвитку (стандартів надання впевненості). [5, с. 31] У цілому наведене структурування досить влучно відображає зміст стратегічного документу, який розглядається. Проте, більш щільної уваги потребують поточні процеси та підходи до виконання цих заходів.

У практичній площині реалізації встановлених стратегічних цілей та завдань слід відзначити, що Операційний план реалізації у 2024-2026 роках Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку (далі – Операційний план) передбачає здійснення перекладів низки документів ЄС протягом листопада 2024 – грудня 2025 років. Зокрема це стосується Директиви (ЄС) 2022/2464, Європейських стандартів звітності із сталого розвитку (далі – ESRS), таксономії звітності згідно з ESRS, стандартів з надання впевненості із звітності із сталого розвитку [1].

На момент написання цієї статті тексти перекладів Директиви (ЄС) 2022/2464 та ESRS ще не були опубліковані. Так, веб-портал Міністерства фінансів України [7] на відповідній сторінці містить посилання на саму Стратегію та англomовний варіант первинного тексту Директиви (ЄС) 2022/2464. Веб-портал Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції [8] також не містить зазначених перекладів на відповідній сторінці. З наведеного вбачається, що на поточний час затверджені переклади належних актів законодавства ЄС відсутні. Проте, враховуючи, що законотворча робота вже почалась, переоцінити важливість доступу до перекладів цих документів досить важко.

Також, вбачається, що здійснення перекладу виключно Директиви (ЄС) 2022/2464 [3] є недостатнім для ефективної реалізації завдань Стратегії [1]. За своїм змістом Директива (ЄС) 2022/2464 [3] є документом, який вносить зміни та доповнення до низки інших актів законодавства ЄС. Таким чином, вона містить тільки їх окремі положення, також, відповідні директиви та регламенти вже неодноразово змінювались з інших підстав.

Дійсно, Директива (ЄС) 2022/2464 [3] відіграє визначну роль у розбудові правових рамок ЄС щодо звітування зі сталого розвитку підприємствами та іншими відповідними утвореннями. Поряд із запровадженням змін та доповнень до низки ключових актів законодавства ЄС у цьому напрямку, у вступній частині Директиви (ЄС) 2022/2464 [3] детально розкривається мотивація та цілі, які було закладено в основу правого регулювання відносин у сфері звітування зі сталого розвитку. Однак, подальше запровадження нових правових норм відбувається вже у зв'язку з відповідними актами законодавства, які змінюються цією директивою.

У першу чергу це стосується Директиви 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язану звітність певних типів підприємств [9] (далі – Директива 2013/34/ЄС). Зазначений акт законодавства ЄС також відсутній у Переліку затверджених перекладів актів *acquis* ЄС [10], розміщеному на Урядовому порталі. Проте він відіграє визначну роль у регулюванні відносин фінансової та нефі-

нансової звітності підприємств та інших утворень у ЄС, зокрема й стосовно звітування зі сталого розвитку.

Призначення Директиви 2013/34/ЄС – створити необхідні умови для досягнення гармонізації фінансової звітності на рівні ЄС. Вона адресована всім державам – членам Європейської співдружності та регулює діяльність всіх видів товариств (товариств з обмеженою відповідальністю, акціонерних товариств, командитних товариств), зареєстрованих в країнах ЄС. [11, с. 118]

Більше того, після змін, викликаних прийняттям Директиви (ЄС) 2022/2464 [3], саме Директива 2013/34/ЄС [9] консолідує в своєму тексті основний комплекс правових норм у сфері звітування зі сталого розвитку, зокрема розкриває відповідні терміни та дефініції, положення щодо предмету та змісту звітності зі сталого розвитку, процесів та процедур такого звітування, кола суб'єктів подання звітності, характеристики та вимоги до стандартів звітування, вимоги до розкриття відповідної інформації з питань сталого розвитку та зв'язок з іншими аспектами звітування підприємств та інших утворень тощо.

Таким чином, вбачається, що переклад виключно Директиви (ЄС) 2022/2464 [3] не зможе надати комплексну перспективу права ЄС стосовно звітування із сталого розвитку, оскільки вони подаються відособлено від інших положень актів законодавства ЄС. У подальшому використанні в ході досліджень та розробки проєктів українських нормативно-правових актів це може призвести до різного тлумачення тих чи інших положень через поєднання україномовного перекладу змін та доповнень із оригінальними текстами директив та регламентів ЄС англійською чи іншими мовами.

Також, слід відзначити, що обговорювані перетворення у сфері звітування підприємств є одними з перших суттєвих зрушень, які можуть забезпечити законодавче закріплення окремих понять, інструментів та методологічних аспектів, пов'язаних із концепцією бізнесу та прав людини (далі – БПЛ), яка є наскрізним елементом в законодавстві ЄС, як щодо звітування зі сталого розвитку, так і щодо ширшого регулювання відповідального ведення бізнесу.

Обґрунтування та загальна візія зазначеного підходу відображається у вступній частині Директиви (ЄС) 2022/2464 [3], а безпосередньо правові норми стосовно включення аспекту поваги бізнесу до прав людини до звітування підприємств зі сталого розвитку закріплюються у Директиві 2013/34/ЄС [9]. CSRD та пов'язані з нею стандарти розкриття інформації спрямовані на забезпечення узгодженості з міжнародними документами, такими як UNGP та Керівництво ОЕСР з належної обачності та відповідні галузеві рекомендації, Глобальний договір ООН, Тристороння декларація принципів Міжнародної організації праці щодо багатонаціональних підприємств та соціальної політики, стандарт ISO 26000 щодо соціальної відповідальності та Принципи ООН щодо відповідального інвестування [12, с. 23].

Подальша реалізація Стратегії [1] та прийняття проєкту Закону України № 13598 [2] мають потенціал створити суттєвий вплив на реалізацію концепції БПЛ в Україні у майбутньому. Тож, проведений на цьому етапі аналіз права ЄС в сфері звітування зі сталого розвитку може бути використаним для забезпечення узгодженості термінології та розуміння ключових концепцій у ході подальшої імплементації інших актів законодавства ЄС, які регулюють процеси забезпечення поваги до прав людини з боку бізнесу.

Слід наголосити, що надважливим завданням є переклад норм права ЄС на українську мову, адже від цього залежить розуміння права ЄС в цілому. Неякісний переклад напряму впливає на сутність норми. [13, с. 30] Безумно, номенклатуру та термінологію Директиви не потрібно дослівно перекладати у національне законодавство, оскільки такий переклад створює небезпеку запровадження інститутів, невідомих національному законодавству. Внутрішнє законодавство повинно відображати дух чи ідею, а не формулювання Директиви. [14, с. 74]

Натомість, наявність певного загальновідомого джерела якісного перекладу дозволить підвищити ефективність багатьох пов'язаних заходів. Зокрема це стосується обговорень проєктів нормативно-правових актів з широким колом заінтересованих сторін; коректного висвітлення поточних процесів у засобах масової інформації; підготовки пропозицій щодо змін та доповнень до законодавства, проведення науково-дослідницької роботи тощо. Таким чином, буде забезпечено єдине розуміння та уніфіковане використання термінів та визначень в контексті національної правової системи, а відповідно зворотній зв'язок буде більш ефективним, та відповідальні органи державної влади витратять менше часу на його обробку.

Враховуючи наведене вище, пропонується, в межах реалізації Операційного плану [1], забезпечити переклад та опублікування не тільки Директиви (ЄС) 2022/2464 [3], але й Директиви 2013/34/ЄС [9] та актів законодавства ЄС, які змінювали зазначені директиви, щоб мати можливість оперувати консолідованими текстами відповідних ключових актів законодавства ЄС у сфері звітування із сталого розвитку. Переклади інших актів законодавства ЄС, які були змінені Директивою (ЄС) 2022/2464[3], були опубліковані раніше, тож можуть бути використані для подальшої роботи у сукупності.

Реалізація наведених пропозицій вимагатиме додаткових бюджетних видатків, тож Міністерству фінансів України та Урядовому офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції, які є відповідальними за виконання обговорюваних завдань та заходів Операційного плану [1], пропонується розглянути можливість підготовки обґрунтування та запиту відповідного фінансового забезпечення.

З метою забезпечення діючих адміністративних процедур щодо перекладу відповідних актів законодавства ЄС пропонується вчинити наступні дії:

1. Ініціювати зміни до Операційного плану [1] шляхом закріплення показника, щодо здійснення та опублікування перекладу Директиви 2013/34/ЄС та опублікування перекладу Директиви (ЄС) 2022/2464 в якості індикаторів виконання заходу 1) завдання 1. Стратегічної цілі 1;

2. Згідно з чинним Порядком здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції [15], подати пропозиції щодо включення Директиви 2013/34/ЄС та Директиви (ЄС) 2022/2464 до орієнтовного плану перекладу актів *acquis* ЄС та актів законодавства України на 2026 рік.

Після завершення та оприлюднення відповідних перекладів Директиви (ЄС) 2022/2464 [3] та Директиви 2013/34/ЄС [9], у межах поточного процесу розгляду проєкту Закону України № 13598 [2] пропонується повернутись до порівняння викладених в ньому положень із запропонованим затвердженням перекладом та, за необхідності, внести поправки, які будуть максимально доречно відображати загальний зміст концепції звітування зі сталого розвитку та окремі дефініції відповідно до права ЄС.

Висновки. Розробка нормативно-правових рамок звітності із сталого розвитку є невід'ємною складовою забезпечення процесу Євроінтеграції України та гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу. Забезпечення результативності таких процесів можливе за умови залучення широкого кола заінтересованих сторін з боку органів державної влади, бізнесу, наукових кіл та громадського сектору. При цьому, з самого початку розробки проєктів законів та інших нормативно-правових актів, необхідно забезпечувати доступ до перекладів актуальних актів законодавства Європейського Союзу. Це дозволить будувати законотворчий процес на єдиній первинній основі та застосовувати напрацювання різноманітних наукових та практичних досліджень із максимальною користю не тільки безпосередньо щодо звітування зі сталого розвитку, але й з інших важливих взаємопов'язаних аспектів права ЄС, зокрема щодо забезпечення поваги бізнесу до прав людини. У результаті буде забезпечено своєчасне та якісне запровадження законодавчих новел та керівних роз'яснень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2024 № 1015-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-%D1%80#n17> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Картка законопроєкту: Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо запровадження звітності із сталого розвитку № 13598 від 04.08.2025 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56996> (дата звернення: 15.10.2025).
3. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14.12.2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng> (access date: 15.10.2025).
4. Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31.07.2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2023/2772/oj/eng (access date: 15.10.2025).
5. Ганусич В., Шімон В. Стратегія запровадження обліку і звітності зі сталого розвитку в Україні. *Київський економічний науковий журнал*. 2025. № 10. С. 28–34. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-10-4>.
6. Король С., Семенова С., Курбет М. Упровадження звітності про сталий розвиток в Україні: стан і перспективи в умовах євроінтеграції. *Бізнес Інформ*. 2022. № 1. С. 294–301. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-294-301>.
7. Діяльність / Бухгалтерський облік та аудиторська діяльність / Звітування із сталого розвитку / Нормативно-правові документи. Веб-портал Міністерства фінансів України. URL: https://tofof.gov.ua/uk/regulatory_and_legal_documents-807 (дата звернення: 15.10.2025).
8. Право ЄС / Переклади актів. Веб-портал Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/law/translations/> (дата звернення: 15.10.2025).

9. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26.06.2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (Text with EEA relevance). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj> (access date: 15.10.2025).
10. Перелік затверджених перекладів актів *acquis* ЄС. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/perekladi-aktiv-acquis-yes/perelik-zatverdzhenih-perekladiv-aktiv-acquis-yes> (дата звернення: 15.10.2025).
11. Король С. Директива 2013/34/ЄС: досвід імплементації в національне законодавство. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 2. С. 115-128. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2020/02\(109\)/10.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2020/02(109)/10.pdf) (дата звернення: 15.10.2025).
12. The Danish Institute For Human Rights. How do the pieces fit in the puzzle? Making sense of EU regulatory initiatives related to business and human rights. Copenhagen, 2024. 70 с. URL: https://www.humanrights.dk/files/media/document/EU-RegulatoryMeasuresExplainer_EN_april2024.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
13. Сьох К. Імплементація норм права Європейського Союзу у національне законодавство України: досвід Польщі. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 37–32. URL: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.4>.
14. Nowak B. Implementation of Directives into Domestic Legal System. The Case of Poland. *Yearbook of Polish European Studies*. 2005. № 9. P. 67–91. URL: https://journalse.com/pliki/pw/y9-2005_Nowak.pdf (access date: 15.10.2025).
15. Про затвердження Порядку здійснення перекладу на українську мову актів Європейського Союзу *acquis communautaire* та на англійську мову актів законодавства України, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 № 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.10.2025).